

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Filipa, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Jiřího Zemánka o ústavní stížnosti stěžovatele **Ing. P. Š.**, zastoupeného JUDr. Janem Matějčkem, advokátem se sídlem v Kolíně, Politických vězňů 98, proti usnesením Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 931/2018-24 ze dne 26. září 2018 a Krajského soudu v Praze č. j. 11 To 105/2018-455 ze dne 19. dubna 2018 a rozsudku Okresního soudu v Kolíně č. j. 3 T 116/2017-436 ze dne 14. prosince 2017, za účasti **Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Praze a Okresního soudu v Kolíně**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství, Krajského státního zastupitelství v Praze a Okresního státního zastupitelství Kolíně**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 931/2018-24 ze dne 26. září 2018, usnesením Krajského soudu v Praze č. j. 11 To 105/2018-455 ze dne 19. dubna 2018 a rozsudkem Okresního soudu v Kolíně č. j. 3 T 116/2017-436 ze dne 14. prosince 2017 byla porušena práva stěžovatele zaručená v čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 931/2018-24 ze dne 26. září 2018, usnesení Krajského soudu v Praze č. j. 11 To 105/2018-455 ze dne 19. dubna 2018 a rozsudek Okresního soudu v Kolíně č. j. 3 T 116/2017-436 ze dne 14. prosince 2017 se ruší.**

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Okresní soud v Kolíně (dále jen „nalézací soud“) uznal stěžovatele vinným ze spáchání přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 trestního zákoníku, a odsoudil jej k trestu odnětí svobody v trvání deset měsíců podmíněně odloženému na zkušební dobu třiceti měsíců. Krajský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) odvolání stěžovatele zamítl. Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud odmítl jako zjevně neopodstatněné.

II. Argumentace stěžovatele a vyjádření účastníků

2. Řádně zastoupený stěžovatel ve své včas podané ústavní stížnosti splňující i další náležitosti podání podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), uvádí, že byl uznán vinným pro skutek spočívající v tom, že nechal vyměnit sklo okénka obráběcího stroje za nevhodné bezpečnostní vrstvené sklo, neodpovídající bezpečnostním normám a dokumentaci výrobce. Dne 9. července 2015 pak při práci na uvedeném stroji utrpěl poškozený smrtelné zranění; k úrazu došlo

v příčinné souvislosti s jednáním poškozeného, který, ač řádně obeznámen, nerespektoval bezpečnostní předpisy a nedodržel bezpečnou vzdálenost.

3. Podle stěžovatele není patrné, jakou technickou normu měl porušit, neboť obžaloba uváděla normy ČSN EN 12415 (zrušená k 1. lednu 2011) a ČSN EN ISO 23125 (účinná od 1. září 2015); v době nehody tedy ani jedna neplatila a on je nemohl porušit. Odvolací soud se touto opakovaně vznesenou námitkou nezabýval vůbec, Nejvyšší soud ji nepovažoval za důvodnou. Podle stěžovatele tvrzená protiprávnost jeho jednání spočívající v porušení norem (části právního řádu České republiky) nemůže obstát. Vedle porušení technických norem mělo pochybení spočívat v porušení manuálu a dokumentace výrobce obráběcího stroje, které se však vztahují k obsluze stroje a nevyplývá z nich zákaz nahrazení bezpečnostního skla jiným (nestejným) bezpečnostním sklem. Provedená výměna (náhrada) není porušením ani obecné prevenční povinnosti (§ 2900 občanského zákoníku), ani porušením právní povinnosti podle § 265 odst. 1 a 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Stěžovatel coby neodborník poptával bezpečnostní sklo po specialistovi, který jej na (možný) rozdíl specifických vlastností skla neupozornil. Nejvyšší soud uvedené jednání posoudil jako nedostatečnou opatrnost při předvídání poruchy na zájmu chráněném trestním zákoníkem (lidském životě). Stěžovatel je přesvědčen, že jeho odpovědnost nelze zakládat jen na nedostatečné míře opatrnosti a dovodit z ní nevědomou nedbalost – takovou úvahu by totiž bylo možno provést vždy.

4. Za významné stěžovatel považuje, že v řízení nebylo zjišťováno, jak by se „chovalo“ originální sklo, bylo-li by jím osazeno okénko obráběcího stroje, neboť dalším (podstatným) bezpečnostním prvkem je mřížka, která byla původní; soudy tak ani nezjišťovaly, došlo-li by k úrazu (s příslušnými následky) i v případě osazení okénka originálním sklem, a tedy nebylo-li jedinou příčinou nebezpečné (neopatrné) chování poškozeného. Z výsledku znalce je totiž patrné, že shodné tragické následky by mělo být jen dvoucentimetrové vychýlení bezpečnostní mřížky. Nalézací soud a odvolací soud pouze konstatovaly nemožnost zjištění, jak by za shodné situace reagovalo originální sklo. Stěžovatel si je vědom, že simulace takové situace je obtížná, ne však nemožná; podobné zjištění (jeho vyloučení) je zásadní pro posouzení příčinné souvislosti mezi jednáním stěžovatele a důsledkem nehody – shodný následek i při použití originálního bezpečnostního skla totiž nebyl vyloučen. V řízení bylo jednoznačně prokázáno nezodpovědné chování poškozeného, nikoliv však příčinná souvislost s jednáním stěžovatele; jeho trestní odpovědnost byla „vytvořena“ nesprávným posouzením subjektivní stránky trestného činu při současném porušení § 2 odst. 2 trestního řádu a pravidla *in dubio pro reo*. Přestože Nejvyšší soud tuto otázku jako otázku skutkovou nehodnotil, odkazuje stěžovatel na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1028/2014 ze dne 14. ledna 2015 a sp. zn. 7 Tdo 1225/2016 ze dne 19. října 2016, a rovněž na stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 ze dne 4. března 2014 (č. 40/2014 Sb.). Z uvedených důvodů je stěžovatel přesvědčen, že obecné soudy při rozhodování porušily jeho právo na spravedlivý proces, pravidlo *in dubio pro reo*, a proto navrhuje zrušit napadená rozhodnutí.

5. Vedle spisu Okresního soudu v Kolíně sp. zn. 3 T 116/2017 si Ústavní soud k věci vyžádal i vyjádření účastníků řízení, kteří stručně odkázali na odůvodnění napadených rozhodnutí, případně uvedli, že argumentace stěžovatele je jen opakováním jeho obhajoby. Vzhledem k tomu, že vyjádření účastníků neobsahovala nové informace ani důkazy, proto je Ústavní soud stěžovateli k případné replice ani nezasílal.

III. Skutkový stav a napadená rozhodnutí

6. Ze spisu nalézacího soudu se podává, že v roce 2011 poškození vnitřní skleněné vrstvy okénka obráběcího stroje znemožnilo průhled a na stěžovateli jako vedoucím výroby bylo

zajištění nápravy. Obrátil se nejprve na prodejce obráběcího stroje, který mu měl sdělit, že uvedené sklo nemají na skladě; proto stěžovatel oslovil alternativního dodavatele – sklenáře (doporučeného stěžovateli způsobem, jenž žádný ze svědků nepotvrdil), který vyměnil sklo během několika dní. Do okenního prostou ale poté zatékala emulze, nebylo přes ně vidět, přetěsnění se neosvědčilo, a proto byl v roce 2013 opětovně osloven stejný sklenář, který provedl náhradu vnitřní části okénka za neoriginální vrstvené sklo.

7. Dne 9. července 2015 došlo při práci obráběcího stroje k nehodě, ulomila se část čelisti rotujícího vřetene držící více než 8kg obrobek, uvolněné kusy se rozlétly a narazily i do pozorovacího okénka opatřeného neoriginálním sklem, o které se (podle zjištění znalce z oboru zdravotnictví) opíral pracovník obsluhující obráběcí stroj, nedbaje tak nejméně 20cm odstupu. Působením síly nezjištěné velikosti bylo rozbito sklo, prohnula se bezpečnostní mřížka za sklem o 6 cm a v důsledku tlaku hlavy na okénko (proti síle nárazu) nastalo fatální poranění lebečních kostí, jemuž poškozený dne 11. července 2015 podlehl.

8. Z napadených rozhodnutí a ze soudního spisu se podává, že nalézací soud zrekapituloval okolnosti provozu obráběcího stroje, nehody, znalecký posudek z oboru zdravotnictví, a citoval uživatelskou příručku obráběcího stroje – poučení – na něž odkázal znalecký ústav i Oblastní inspektorát práce: *„Pracujte vždy v bezpečné vzdálenosti nejméně 20 cm od okénka. Nárazuvzdorné sklo okénka se může při nárazu vymrštěného nástroje výrazně deformovat nebo může při silném nárazu prasknout.“* Následně nalézací soud konstatoval nehodový děj: Vnitřní vada materiálu upínací hlavy vedla k uvolnění rotujícího obrobku, aniž by současně bylo možno jednoznačně určit chybu v technologickém postupu obsluhy. Především se ale nalézací soud podrobně zabýval okolnostmi stěžovatelem provedenými změnami okénka; rekapituloval znalecký posudek z oboru sklo, podle kterého byla stěžovatelem zadána nevhodná náhrada skla. Stěžovatel měl poptávat bezpečnostní sklo (což je široký pojem) a varianta, kterou zvolil, byla o řád levnější, než jaká by byla cena originálního skla; stěžovatele neospravedlňuje ani časová tíseň, neboť výměna provedená fakticky během týdne by nebyla (výrazně) kratší než lhůta, jakou měl uvádět dodavatel obráběcího stroje (2-3 týdny). Podle nalézacího soudu stěžovatel při svém vzdělání a postavení musel vědět, že náhrada je nedostačující; současně mu nekladl vinu za užití většího sklíčidla, přestože znalci konstatovali nesplnění podmínek i pro upnutí obrobku (ČSN EN 12415:2001). Nalézací soud rovněž uvedl, že odmítl provedení znaleckého posudku ohledně určení kinetické energie, jakou obrobek narazil do okénka, neboť *„vypracování znaleckého posudku k rychlosti obrobku by si vyžádalo neúměrné zatížení trestního řízení s nejistým výsledkem“*. Závěrem nalézací soud připustil, že poškozený sice porušil bezpečnostní předpisy a spolupůsobil při vzniku následku, ale *„tato okolnost nepřerušuje příčinnou souvislost mezi jednáním obžalovaného a následkem, protože jednání pachatele je tou skutečností, bez níž by k tragickému následku nedošlo“* [rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tz 317/2001 ze dne 27. února 2002 (T 389)]. K tvrzení stěžovatele, že i u originálního nárazuvzdorného skla by mohlo dojít k 2cm prohybu, který by podle znalce z oboru zdravotnictví měl stejný následek, nebyl podle soudu prokázán.

9. V odvolání stěžovatel odkázal na výpověď znalce, který nevyločil prohyb originálního zasklení – s tím, že nebyla-li zjištěna (vypočtena) skutečná velikost kinetické energie působící na okénko, nemůže závěr o nulovém průhybu obstát; rovněž namítal, že nebyly zjištěny příčiny nehody stojící zcela mimo vliv stěžovatele.

10. Odvolací soud sice přijal tvrzení stěžovatele, že výměna skla nebyla vedena zlým úmyslem, ani že si stěžovatel nebyl vědom možných tragických dopadů svého rozhodnutí, přesto závěry nalézacího soudu považoval za správné, včetně vysvětlení nalézacího soudu, že neprovedl znalecký posudek pro nepřesnost výpočtu a nemožnost simulovat nehodový děj.

11. V dovolání stěžovatel zopakoval svoje námitky týkající se jak neúčinnosti technických norem, tak i k neprovedení navrženého důkazu zjištění velikosti a dopadu kinetické energie utrženého obrobku na originální sklo.

12. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření uvedl, že mimo zjevně neopodstatněné námitky tvrdil stěžovatel v dovolání rovněž porušení pravidla *in dubio pro reo*, neboť nebylo zjištěno, jak by se chovalo originální sklo. Uvedl, že oba soudy zpochybnily svá přesvědčení nešťastnými formulacemi: tvrzení nalézacího soudu, že prohyb „*nebyl prokázán*“, je pochybností, která jde k tíži obžaloby, a nikoliv obhajoby; odvolací soud pak variantu příznivější pro stěžovatele označil za „*pouze teoretickou hypotézu, téměř vyloučenou*“, čímž, podle státního zástupce opět připustil pochybnosti, a to za situace, kdy soudy vycházely pouze ze znaleckých zjištění. Přes tato zjištění státní zástupce konstatoval, že pravidlo *in dubio pro reo* je zásadou procesní, nikoliv hmotněprávní, a není tedy dovolacím důvodem; ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu je určeno k nápravě právních vad. Důvodem pro zrušení soudního rozhodnutí by bylo pouze (v dovolání netvrzené) extrémní porušení předmětné zásady [viz nálezný sp. zn. III. ÚS 888/14 ze dne 10. července 2014 (N 140/74 SbNU 185), podle nějž se „*výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění jsou v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy*“].

13. Podle Nejvyššího soudu neodpovídaly námitky stěžovatele dovolacím důvodům, vytykal-li absenci znaleckého zkoumání originálního skla pro případ obdobného nárazu; relevantní, avšak neopodstatněnou námitkou, naopak bylo tvrzení neúčinnost technických norem v době nehody.

IV. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

14. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů a není oprávněn do rozhodování soudů zasahovat; tato zásada je prolomena tehdy, vybočí-li obecné soudy z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních lidských práv [čl. 83 a čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky], a zjistí-li se porušení ústavních procesních principů, především práva na spravedlivý proces, což v daném případě nastalo. Ústavní soud rozhodl bez nařízení ústavního jednání, neboť by při něm nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

15. Především z vyžádaného spisu, ve spojení s relevantní judikaturou, je patrné, že ústavní stížnost je důvodná. Nalézací soud podle Ústavního soudu nesprávně (excesivně) vyhodnotil provedené důkazy; odvolací soud ani Nejvyšší soud tato pochybení v řízení o opravných prostředcích nenapravily.

16. Ve věci bylo provedeno několik znaleckých posudků. Znalec z oboru zdravotnictví i ve své výpovědi (č. l. 425) uvedl, že i při dvoucentimetrovém prohybu by poškozený za shodného postoje utrpěl fatální zranění. Zástupci znaleckého ústavu se vyjadřovali k příčině nehody a jejím možným dopadům, uvedli dotčené technické normy, konstatovali nesplnění podmínky pro upnutí obrobku [ochranný kryt byl dimenzován na jiné (menší) sklíčidlo, než které bylo použito (č. l. 114)] a neoriginální zasklení okénka – s tím, že i u originálního by mohlo dojít k deformaci, byť ne tak výrazné. Nebyli sice schopni určit jednoznačnou příčinu nehody „*...protože obsluha mohla provést změnu podmínek obrábění jako je upínací tlak, otáčky...*“, uvedli však, že z parametrů za nichž obráběcí stroj v době nehody pracoval, by bylo možné vypočítat sílu potřebnou k prohybu skla a určit tak prohyb originálního skla. Podle znalce z oboru sklo by při použití originálního skla tragické důsledky nenastaly, současně ale nevyloučil, že by nemohlo k 2cm prohybu dojít (č. l. 423).

17. Podle úředního záznamu na č. 1. 6 byly zjišťovány příčiny nehody a při simulaci programu č. 80 bylo zaznamenáno chybové hlášení ‚přetížení vřetene‘, jež nikdo nebyl schopen vysvětlit. Proto technik dodavatele obráběcího stroje stáhl veškerá nezbytná data k analýze i k zaslání výrobci – jaký byl výsledek analýzy a byla-li analýza vůbec provedena (k určení příčin nehody) z odůvodnění rozsudku soudu není zřejmé.

18. Trestní odpovědnost je založena na zásadě odpovědnosti za zavinění – tedy, že bez zavinění nemůže jít o trestný čin (*nullum crimen sine culpa*). Naplnění skutkové podstaty trestného činu musí být vždy důsledkem zaviněného jednání, nejméně, jako v projednávané věci, ve formě nevědomé nedbalosti, která podle § 16 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku nastane v případě, kdy pachatel „*nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.*“ Pro vyhodnocení, zda byl trestný čin spáchán z nedbalosti, musí obecné soudy zjistit, zda obviněný zachoval potřebnou míru opatrnosti – předvídatelnost způsobení poruchy. Nedbalostní zavinění vyjadřuje vnitřní stav mysli pachatele v době jednání a jeho subjektivní vztah k němu. Zanedbání potřebné míry opatrnosti jako předpoklad nedbalostního zavinění je třeba vyvozovat z konkrétních skutkových okolností, řádně prokázaných před obecnými soudy. Povinnost a možnost předvídat porušení chráněného zájmu musí být dána současně; chybí-li jedna složka, jde o čin nezaviněný (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Tz 9/86 či Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 10/2008 ze dne 23. ledna 2008).

19. Stěžovatel byl stíhán a odsouzen za svůj „podíl“ na tragickém následku nehody obráběcího stroje, neboť byla objektivně zjištěna nesprávnost jeho postupu při výměně pozorovacího okénka. Podle obecných soudů šlo o stěžejní příčinu a ani jednání poškozeného (nedodržení bezpečné vzdálenosti, způsob obsluhy) nemohlo narušit příčinnou souvislost mezi jeho smrtí a stěžovatelem zadanou (neodbornou) náhradou skla. Obecné soudy nevyvrátily relevanci obhajoby, přestože znalci, povolání k poskytnutí odborného pohledu na technické parametry nehody, tvrzení stěžovatele připustili jako možné – současně za situace, kdy znalci nebyli schopni jednoznačně určit příčiny nehody pro nedostatek parametrů běhu obráběcího stroje před nehodou, byť z nich mohl být před-nehodový děj zjištěn.

20. Ústavní soud nepovažuje za správné, odmítl-li nalézací soud provést důkaz podstatný pro posouzení míry vlivu stěžovatele na důsledek nehodového děje, zejména interpretoval-li současně nepřesně některá zjištění.

21. Například v odst. 28, věta poslední rozsudku nalézací soud uvedl, že „... *případ s dvoucentimetrovým prohnutím nebyl prokázán a závěr znalce z oboru skel je jednoznačný*“, znalec z oboru sklo přitom ve své výpovědi možnost dvoucentimetrové deformace skla (nikoliv ocelového krytu) nevyloučil – viz protokol z hlavního líčení ze dne 22. listopadu 2017, č. 1. 423 předposlední věta prvního odstavce, shodně s audiozáznamem, v čase 4:57:00; tam uvedené vyjádření znalce přitom není možno označit za jednoznačné.

22. Další znalci, slyšení k podmínkám provozu obráběcího stroje, vyslovili své závěry rovněž především na základě dodržení/porušení příslušných technických norem. Technické normy mají kontinuální platnost (ke zrušení dochází vždy současně s její náhradou); proto neobstojí tvrzení stěžovatele, že nalézací soud (obžaloba) dovedl jeho vinu na základě v době nehody neplatných norem – technické normy platily. Zmínil-li nalézací soud v odůvodnění rozsudku některé z nich, je odkaz nutno chápat jako generální vymezení jejich existence, ale není z nich možné bez dalšího dovozovat přímou protiprávnost jednání stěžovatele. To je patrné i z § 4 odst. 1, věta poslední zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, kde se uvádí, že „*[č]eská technická norma není obecně závazná*“, dále z nálezu sp. zn. Pl. ÚS 40/08 ze dne 26. května 2009 (241/2009 Sb.; N 120/53 SbNU 501), z něhož plyne, že české technické normy „*nejsou obecně*

závazné. Technické normy jsou považovány za kvalifikovaná doporučení (nikoliv příkazy) a jejich používání je nezávazné, ale jen dobrovolné“, i z usnesení Nejvyššího soudu č. j. 7 Tdo 603/2013-23 ze dne 21. srpna 2013. I přesto, jak je uvedeno výše, nalézací soud založil své rozhodnutí na závěrech znalců, kteří se ve svých posudcích i výpovědích opírali právě o dodržení technických norem, a fakticky dovodil vinu stěžovatele z jejich porušení a nedodržení bezpečnostních požadavků výrobce, uvedených v manuálu k obráběcímu stroji.

23. Byť nalézací soud konstatoval podíl poškozeného, nezjišťoval míru podílu a za hlavní příčinu označil výhradně nesprávný postup stěžovatele. Jak je patrné z již výše citovaného poučení (odst. 8), i dodavatel obráběcího stroje (výrobce) připouští možnost (výrazně) deformace okénka a spojuje s tím povinnost zachovat od něj odstup. Bylo ve vlastním zájmu poškozeného, i s ohledem na jím absolvovaná školení a obecnou ostražitost, dbát bezpečnostních pokynů. Faktický vliv zmíněného bezpečnostního poučení na následky nehody nalézací soud přešel, nereagoval-li na otázku stěžovatele týkající se pochybení poškozeného položenou u hlavního líčení dne 22. listopadu 2017 (čas 4:54:13 audiozáznamu), přestože uvedené bezpečnostní předpisy výrobce možnost výrazného prohybu připouští. Je sporné, do jaké míry stěžovatel mohl (měl) počítat s nesprávným postupem poškozeného při práci na obráběcím stroji.

24. Jednání stěžovatele tak mělo být příčinou, bez níž by následek nenastal, bez ohledu na to, přistoupila-li i jiná příčina; není ale jednoznačně stanoveno, zda by škodlivý následek nastal i bez dalšího pouze v důsledku nedostatečného zasklení, anebo by nastal jen pro nedodržení bezpečné vzdálenosti – existují-li pochybnosti o vlivu síly nezjištěné velikosti na prohyb okénka, není možné jednoznačně dovodit příčinu, která sama o sobě by vedla k tragickému následku. Sama skutečnost, že nejde reálně nasimulovat děj, který by vedl ke zjištění příčin a průběhu nehody (viz též úřední záznam na č. I. 325), nevylučuje možnost zjistit příčiny a sílu působící deformaci okénka vypočítat, byť s jistotou (přijatelnou) mírou nepřesnosti.

25. Založil-li nalézací soud své rozhodnutí na nepřesné interpretaci výpovědí slyšených znalců, vycházejících především z technických norem, nezohlednil-li podíl poškozeného, a za této situace vyvodil jednoznačný závěr o příčinné souvislosti, spatřuje Ústavní soud v takovém postupu extrémní nesoulad, který porušuje ústavně zaručená práva stěžovatele. Obecné soudy nemají za úkol pouze vyslovit závěr o vině a trestu, ale je zapotřebí, aby jejich rozhodnutí bylo učiněno na základě provedených důkazů a při respektování základních práv obžalovaných. Trestní právo je prostředek *ultima ratio* a neumožňuje rozšiřovat trestní represi ani dovozovat zavinění zpětnou myšlenkovou konstrukcí pouze z faktu, že nastal škodlivý následek a že potřebná míra opatrnosti musela být nutně zanedbána; obecné soudy musí vycházet z objektivně a nepředpojatě zjištěných konkrétních skutkových okolností. Orgány činné v trestním řízení musí zjistit skutkový stav věci bez důvodných pochybností a s přihlédnutím k presumpci nevinny prověřit i verzi případu, v níž škodlivý následek nastal bez zavinění stěžovatele [obdobně náleží sp. zn. III. ÚS 2065/15 ze dne 31. května 2016 (N 96/81 SbNU 565)]. Má-li být vina stěžovatele založena především na porušení obecné prevenční povinnosti, je nutné pečlivě zjistit, lze-li dovodit nedbalostní jednání s předvídatelností souvislostí mezi příčinou a následkem; nedbalost mohou soudy dovodit, jen mohl-li stěžovatel důvodně předpokládat, že jeho jednání může bez dalšího zapříčinit protiprávní stav. Samotný vznik škody nenaplní subjektivní stránku trestného činu [viz například náleží sp. zn. III. ÚS 2278/07 ze dne 5. srpna 2010 (N 157/58 SbNU 335)].

26. Veřejný zájem stíhat a trestat jednání společnosti škodící musí soudy realizovat při zachování zásady presumpce nevinny [(čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“)], jejímž projevem je i pravidlo *in dubio pro reo*. Důkazní břemeno leží na státu

(orgánech činných v trestním řízení), který má povinnost, existují-li důvodné pochybnosti, rozhodnout ve prospěch stíhané osoby. Výrok o vině proto vyžaduje maximální možnou jistotu, tedy vyloučení jakékoliv rozumné pochybnosti [viz například nálezn sp. zn. I. ÚS 553/05 ze dne 20. 9. 2006 (N 167/42 SbNU 407), či sp. zn. II. ÚS 698/19 ze dne 24. září 2019 (všechna rozhodnutí též na <http://nalus.usoud.cz>), protože ani vysoký stupeň podezření sám o sobě nezakládá zákonný podklad pro odsuzující výrok [viz nálezn sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. ledna 2009 (N 7/52 SbNU 73) či sp. zn. III. ÚS 1624/09 ze dne 5. března 2010 (N 43/56 SbNU 479)]. Lze-li pochybnosti odstranit provedením dalšího důkazu, není namístě takový důkaz odmítnout odkazem na neúměrné zatížení trestního řízení s nejistým výsledkem. Orgány činné v trestním řízení musí postupovat nestranně a stejně pečlivě objasňovat okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného (§ 2 odst. 5, § 164 odst. 3 trestního řádu), musí se objektivně vypořádat s obhajobou a jí navrženými důkazy, protože důkaz provedený v trestním řízení je jediným prostředkem, jímž stát prokazuje spáchání trestného činu obviněným a odůvodňuje uložení trestu; „tam, kde existují jakékoliv pochybnosti, musejí být vyloženy ve prospěch obviněného“ [viz sp. zn. IV. ÚS 335/05 ze dne 6. června 2006 (N 116/41 SbNU 453)].

27. Porušením práva na spravedlivý proces [čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“)] i práva na soudní ochranu (čl. 36 Listiny) je takové rozhodnutí obecného soudu, jehož právní závěry jsou v extrémním nesouladu s učiněnými skutkovými zjištěními. Je-li současně rozhodnuto o trestní odpovědnosti účastníka řízení, může [podle nálezu sp. zn. I. ÚS 4/04 ze dne 23. března 2004, (42/32 SbNU 405)] takové rozhodnutí zasáhnout i jeho právo na osobní svobodu, neboť součástí čl. 8 odst. 2 Listiny je i garance zákonnosti státem vedeného trestního řízení.

28. Zachování ústavně zaručených práv všem účastníkům soudního řízení není úkolem pouze Ústavního soudu, ale všech soudů. Odmítl-li nalézací soud objasnit následky při použití originálního skla za podmínky *ceteris paribus* a vycházel-li z výpovědi slyšených znalců, kteří možnost předestřenou obhajobou nevyloučili, není takové rozhodnutí jako celek ústavně konformní. Podle čl. 4 Ústavy jsou základní práva pod ochranou soudní moci, a rozhodování soudu se nemůže ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce. Jestliže obecné soudy připustily pochybnosti týkající se jejich závěru o vině stěžovatele, nemůže být taková existující pochybnost vyloučena ze soudního přezkumu. I jednotlivý důkaz, jeho opatření či opomenutí, může mít podstatný vliv na rozhodnutí ve věci samé a jeho protiústavní povaha může porušovat právo na spravedlivý proces (čl. 6 Úmluvy) nebo jiné Úmluvou garantované právo (čl. 8 odst. 2 Úmluvy) viz sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14.

V. Závěr

29. Podle Ústavního soudu napadená rozhodnutí požadavkům práva na řádné soudní řízení nevyhovují a pochybení, jichž se dopustil především nalézací soud a která nebyla napravena v řízeních o opravných prostředcích, zasáhla stěžovatelova základní práva; právo na spravedlivý proces zakotvené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy a na řádně vedené soudní řízení před nalézacím soudem a efektivní soudní ochranu v řízení o opravných prostředcích, zaručenou v čl. 36 a násl. Listiny.

30. Stěžovatel svým jednáním – náhradou skla neoriginálním výrobkem – bezpochyby porušil požadavky výrobce obráběcího stroje, jeho pochybení však bez dalšího není způsobilé naplnit skutkovou podstatu trestného činu. Jen důkladné prověření konkrétních okolností, velikost síly působící na soubor ochranných prvků obráběcího stroje, jednání (pochybení) poškozeného, případně příčiny nehody, mohou vést k závěru, o němž nebudou důvodné pochybnosti.

31. Nelze vyloučit, že poznatky obecných soudů se prokáží nakonec jako správné; v takovém případě je ovšem povinností soudů, aby své závěry prezentovaly bez pochybností, jimiž relativizují výsledek trestního řízení a neobjasňují přesně příčiny nehody s tragickými důsledky. Bude úkolem nalézacího soudu provést důkaz, který vyloučí pochybnosti, nepodaří-li se je vyloučit, bude třeba tyto pochybnosti v novém jednoznačně odůvodněném rozhodnutí zohlednit.

32. Ze shora uvedených důvodů proto Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu jí napadená rozhodnutí obecných soudů zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 4. června 2020

Jan Filip
předseda senátu